

1. Referentie

Referentie	Scheerder, J. (2003). <i>Gelijke speelvelden? Sociale gelaagdheid van de vrijetijdssport vanuit een sociaal-cultureel veranderingsperspectief</i> . Onuitgegeven doctoraatsthesis, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Doctoraatsthesis

2. Abstract

Ondanks het sterk gestegen welvaarts- en opleidingspeil, de algemene popularisering van de sport, de toegenomen diversiteit van het bewegingsculturele aanbod en de aanzienlijke inspanningen van de overheid betreffende de implementatie van een actief sportstimuleringsbeleid op grote schaal, is van een democratisering van de sportbeoefening nog steeds geen sprake.

Dit proefschrift betreft een studie naar de actieve deelname aan sport, uitgetekend in functie van een aantal sociaal-culturele en sociaal-economische achtergrondkenmerken. Tegelijkertijd wordt de situatie bestudeerd op meerdere tijdstippen. De focus is dus in eerste instantie gericht op de sportparticipatieverhoudingen tussen diverse sociale groeperingen en de verschuivingen die in deze 'sportdeelnamekansen' optreden op verschillende tijdstippen. Hoewel het bijzonder moeilijk is tracht dit onderzoek eveneens de relatieve sterkte van de betrokken factoren en variabelen vast te stellen. Hiertoe wordt beroep gedaan op uitgebreid surveymateriaal. De onderzoeksgegevens laten toe uitspraken te formuleren over de sportdeelname van schoolgaande jongeren in Vlaanderen in functie van de sociale herkomst over een periode van drie decennia voor de jongens en over een periode van twee decennia bij de meisjes.

In deel één wordt een conceptueel kader aangereikt waarin het onderzoek dient gesitueerd te worden. In deel twee worden de onderzoeksvragen gespecificeerd, gevolgd door een beschrijving van het onderzoeksmateriaal en de gehanteerde procedures en methodes. Deel drie is een beperkt sociaal-historisch overzicht van het sportbeleid in Vlaanderen. In deel vier wordt onderzocht of er vanuit een tijdsperspectief verschillende stijlen in het sportdeelnamegedrag gedetecteerd kunnen worden. Op die manier wordt nagegaan of er verschuivingen zijn in de sportparticipatie. In dit deel staat aldus de sociaal-culturele verandering in sportbeoefening centraal. Deel vijf omvat de studie van hoe de sportbeoefening sociaal gedifferentieerd is en wat mogelijke applicaties zijn vanuit marketingperspectief. In deel zes staat de verandering in de sociale gelaagdheid van de actieve sportdeelname centraal. In deel zeven is opnieuw de sociale stratificatie van het sportdeelnamegedrag de centrale invalshoek. Per hoofdstuk wordt hier nagegaan welke de samenhang is tussen sportbeoefening enerzijds en een specifieke, 'nieuwe' stratificatiefactor. Dit deel omvat een kritische blik op het klassieke stratificatieonderzoek. In het laatste hoofdstuk wordt de samenhang tussen actieve sportdeelname en sociaal kapitaal onderzocht. Het proefschrift wordt afgerond met een samenvatting en een besluit.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Vrije tijd
Trefwoord(en)	Kansenongelijkheid, maatschappelijk belang/effekten, participatie, sport, vrijetijdsbesteding

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Jeroen Scheerders Onderzoekseenheid Sociaal-Culturele Kinesiologie, in nauwe samenwerking met het Studiecentrum voor Fysieke Ontwikkeling

	Departement Sport- en Bewegingswetenschappen Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie Katholieke Universiteit Leuven Tervuursevest 101 3001 Leuven - Heverlee Tel: 016/32.90.50 of 016/32.90.02 Fax: 016/32.91.96 Jeroen.Scheerders@faber.kuleuven.be http://faber.kuleuven.be/onderzoek/dep1/sks/index.htm
--	---

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Is de sportparticipatie bij aanvang van de 21ste eeuw sociaal gelaagd, en kunnen er verschuivingen vastgesteld worden vanuit een tijdsperspectief? In welke mate doen zich verschuivingen voor in het sportdeelnamegedrag, en hoe kunnen deze geduid en geïnterpreteerd worden in functie van de al dan niet gewijzigde verhoudingen tussen sociale groeperingen? In welke mate zijn er verschuivingen opgetreden in de sociale discrepanties? Zijn met de popularisering van de sportbeoefening ook de sociale ongelijkheden en verschillen verdwenen? Resulteerde het gevoerde sportparticipatiebeleid in een overwinning? Of is er daarentegen nog altijd sprake van sociale differentiatie en uitsluiting in de sport? Krijgen bepaalde groeperingen in de samenleving nog steeds niet dezelfde sportieve kansen als andere groeperingen?
Hypothesen	Hypothese 1: Op basis van de toegenomen kansen is de sportparticipatie onder ouderen, vrouwen en personen met een zwakkere sociaal-economische positie sterker toegenomen dan deze van hun respectievelijke tegenhangers. Hypothese 2: Er is niet alleen een wijziging in het sportdeelnamegedrag wat activiteiten en organisatiegraad betreft, dit gedrag kan ook ontleed worden in steeds meer uitgekristalliseerde stijldimensies. Hypothese 3: Ondanks – of juist door – de popularisering en differentiëring van de sport, treden blijvende sportparticipatieverschillen naar – op de eerste plaats – geslacht, leeftijd en socio-economische positie op. Van andere variabelen, waaronder de verstedelijkingsgraad en de gezinsgrootte wordt verwacht geen invloed (meer) uit te oefenen op het sportgedrag. Ook de intensiteit van de sportbeoefening, de organisatorische context, de diversiteit van de sportbeoefening en de sportvoorkeur blijven sociaal gekleurd. Hypothese 4: De sportbeoefening is in sterke mate geïndividualiseerd. Hypothese 5: Naast de meer ‘traditionele’ stratificatiefactoren oefenen ook andere factoren een sterke invloed uit op het sportdeelnamegedrag. De verwachting luidt dat ook het sportkapitaal dat men als jongere heeft opgebouwd, de sportbeoefening van de ouders, de mediaconsumptie, de sociale netwerken en de beschikbare vrije tijd eveneens sterk samenhangen met de participatie in sport, in die mate dat geslacht, leeftijd en socio-economische status ondergeschikt geworden zijn in het verklaren van het sportgedrag.

6. Methode

Onderzoeks-methode	Er wordt gebruik gemaakt van uitgebreide onderzoeksgegevens die hoofdzakelijk voortkomen uit cross-sectionele time lag studies, oftewel ‘tijdssprongenonderzoek’, gebruikmakend van vragenlijsten en interviews. In dit proefschrift wordt zowel het sportgedrag van de schoolgaande jongeren, de studenten als de volwassenen bestudeerd (vanuit een longitudinaal perspectief). Het onderzoek naar het sportgedrag van de schoolgaande jongeren werd op vier verschillende meetpunten uitgevoerd: in 1969, 1979, 1989 en 1999. Daarnaast werd eveneens het sportgedrag van de ouders bestudeerd. Het gaat hier om verklarend en toetsend onderzoek. In het kader van deze PF/SBV-studies werd gebruik gemaakt van een uitgebreide, gestandaardiseerde vragenlijst. Voor het onderzoek naar de sportbeoefening van de volwassenen is grotendeel beroep gedaan op de sportparticipatiegegevens van de ouders van de schoolgaande jongeren. Daarnaast worden ook longitudinale sportparticipatiegegevens bestudeerd. Voor dit longitudinale project werden vrouwen die eerder deelnamen aan het jongerenonderzoek in ‘79, opnieuw gecontacteerd. Het onderzoek naar de sportbeoefening van studenten lichamelijke opvoeding vond plaats in het kader van de Studies over de
--------------------	---

	sportbeoefening bij eerstejaarsstudenten lichamelijke opvoeding, uitgevoerd in 1972, 1977, 1982, 1988/1993 en 1998/1999 voor de jongens; en 1976, 1982, 1988/1993 en 1998/1999 voor de meisjes. Hierbij werd gebruik gemaakt van een gestandaardiseerde vragenlijst. In dit proefschrift wordt gebruikt gemaakt van zowel beschrijvende als verklarende analysemethoden. Concreet gaat het om bivariate statistieken, multivariate analysemethoden, correspondentieanalyse, principale componentenanalyse, canonieke correlatieanalyse, logistische regressieanalyse en padanalyse. Om de sociale gelaagdheid van sportbeoefening te analyseren wordt gebruik gemaakt van het model van Lamprecht en Stamm.
Onderzochte groep	De vier verschillende steekproeven voor het PF/SBV-onderzoek naar het sportgedrag van schoolgaande jongeren waren telkens representatief voor de populatie in het Vlaamse lager en/of secundair onderwijs. In 1969 ging het om 21 174 12- tot 19 jarige Belgische jongens uit het secundair onderwijs en hun ouders. Hieruit werden alleen de Nederlandstalige jongens (respons: 89% of 12 969 jongens) weerhouden. In 1979 ging het om 9 698 Vlaamse meisjes uit het lager en secundair onderwijs en hun ouders (respons: 89% of 5 029 meisjes). In 1989 ging het om 4 312 6- tot 18 jarige Vlaamse jongeren uit het lager en secundair onderwijs en hun ouders (respons: 70% of 1 089 jongens en 82% of 1.066 meisjes). En in 1999 ging het om 5 172 6- tot 18 jarigen uit het lager (respons: 77% of 1 387 jongens en 84% of 1 514 meisjes) en secundair onderwijs (respons: 60% of 1 090 jongens en 65% of 1 181 meisjes) en hun ouders in Vlaanderen. Wat betreft de longitudinale sportparticipatiegegevens ging het om 186 vrouwen (van de 278 vrouwen). Samen met de 71 (van de 82) respondenten uit de pilootstudie werden 257 vrouwen (respons: 71%) bereid gevonden om aan het onderzoek deel te nemen. Het specifieke karakter van dit longitudinale project liet niet toe om een aselechte en representatieve steekproef te trekken. Vanuit praktische overwegingen kon bij de selectie alleen rekening gehouden worden met leeftijd, regionale spreiding en verstedelijkingsgraad. Het onderzoek naar de sportbeoefening van studenten betreft generatiestudenten lichamelijke opvoeding aan de Faculteit Lichamelijke Opvoeding & Kinesitherapie van de KULeuven. In de groep van 1972 waren er 187 jongens (respons: 100%); in de groep van 1977/1976 waren er 168 jongens en 98 meisjes (respons: 99%); in de groep van 1982 waren er 111 jongens en 63 meisjes (respons: 87%); in de groep van 1988/1993 waren er 122 jongens en 89 meisjes (respons: 89%) en in de groep van 1998/1999 waren er 164 jongens en 149 meisjes (respons: 89%). In totaal ging het dus om 1.151 jongeren; 752 jongens en 399 meisjes. Ook bij dit studentenproject is het niet haalbaar noch vereist dat de spreiding van de eenheden een getrouwe afspiegeling is van de populatie waaruit de eenheden komen.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Sociale groeperingen die (niet) participeren in sport	In vergelijking met enkele decennia geleden, komen actueel meer jongeren in Vlaanderen actief in contact met (georganiseerde) sportbeoefening. Anderzijds blijkt dat de mate waarin deze jongeren actief aan sport deelnemen, erop achteruit gaat. De bevindingen uit deze studie geven duidelijk aan dat heel wat aspecten van de jeugdsportparticipatie sociaal gestratificeerd zijn en dus een significante samenhang vertonen met een aantal relevante sociale achtergrondkenmerken. In grote lijnen komt het erop neer dat jongeren uit het BSO, uit de lagere socio-economische geledingen van de samenleving en jongeren waarvan de ouders sportinactief zijn beduidend meer voorkomen bij de jeugdige non-participanten. Op de eerste plaats participeren deze jongeren minder in sport. Daarnaast is het opvallend dat sportieve jongeren uit deze sociale klassen minder aanwezig zijn in de georganiseerde sport. In vergelijking met jongeren uit het ASO, uit de hogere sociale klassen en jongeren met sportieve ouder(s), participeren jongeren uit sociaal-zwakkere groepen beduidend minder in de clubsport, een sportkamp en in familieverband, en is er – toch zeker bij de meisjes – eerder een tendens om meer met vrienden of alleen sportactief te zijn. Bovendien spelen ook geaccumuleerde stratificatie-effecten. Ongetwijfeld speelt hier niet enkel de sociale herkomst, maar oefenen ook motivationele en attitudinale factoren een invloed uit. Vanuit een sociologisch perspectief wordt gesteld dat er binnen de jeugdsportparticipatie niet alleen sprake is van sociale verschillen tussen diverse groepen, maar ook van sociale ongelijkheden. Jongeren uit sociaal-zwakkere geledingen ondervinden sterkere sociale barrières om tot actieve sportdeelname te komen dan jongeren uit sociaal-sterkere strata. Uit deze sociale discrepanties blijkt voornamelijk dat jongeren uit sociaal-zwakkere groeperingen in het algemeen heel wat minder kansen krijgen om actief in sport te participeren, en bijgevolg eveneens relatief minder van de
---	---

	positieve effecten van sportbeoefening kunnen genieten.
Sportvoorkeur van jongeren	De sportvoorkeur van jongeren in Vlaanderen kent een duidelijk sociaal gelaagd patroon. Er treden opvallende geslachtsverschillen op wat betreft de sportvoorkeur. Maar ook in functie van de leeftijd, de onderwijsvorm, de socio-economische status en de sportbeoefening van de ouders kunnen er sociale verschillen in de sportvoorkeur vastgesteld worden. Voor lifestyle sporten, martiale sporten en teamsporten hangt de deelname sterk samen met de sociale achtergrond. In vergelijking met 1969 blijkt dat het grotendeels nog steeds dezelfde sporttakken zijn die zich bovenaan dan wel onderaan de sociale statuspiramide van de sportvoorkeur bevinden. De sportvoorkeur blijkt in sterke mate beïnvloed door de sportpraktijk van de ouders. Teamsporten lijken echter aan deze invloed te ontsnappen.
Sportparticipatiestijlen en marktsegmentatie profielen	Het actieve sportparticipatie gedrag van de ouders is één van de meest beïnvloedende socio-culturele karakteristieken met betrekking tot de organisatorische context en de specifieke sportvoorkeuren van tieners. Vijf sportparticipatiestijlen werden geïdentificeerd: traditioneel georganiseerd, familie georiënteerd, esthetisch, exclusief en glide georiënteerd. Het onderzoek van de verschillende marktsegmenten resulteert in een perceptuele map bestaande uit zes segmenten: actieven, georganiseerde conformisten, niet-georganiseerde conformisten, georganiseerde progressieven, niet-georganiseerde progressieven en niet-participanten.
Sociale stratificatiepatronen: Tijd trendanalyse 1969-1999	De resultaten tonen dat de sportparticipatie in de vrije tijd bij adolescenten sociaal gestratificeerd was gedurende de laatste twee à drie decennia. Ouderlijke sportparticipatie, geslacht en schoolprogramma bepalen aan het einde van de 20 ^{ste} eeuw nog steeds het actieve sportparticipatiegedrag van tieners. Doorheen de jaren hebben zich echter enkele veranderingen voorgedaan. Twee socio-culturele achtergrondvariabelen, geslacht en schoolprogramma, hebben hun stratificerende invloed versterkt gedurende het laatste decennium. Deze trend refereert naar een groeiende dualiteit in sportparticipatiekansen bij tieners. De sportparticipatie van adolescenten hangt echter niet langer samen met de socio-economische status van ouders, de geografische status en de gezinsgrootte. De impact van de leeftijd op de sportbetrokkenheid is veranderd doorheen de tijd. Met betrekking tot de participatie van adolescenten in (club-georganiseerde) vrijetijdssportpraktijken kan het sportparticipatiegedrag van de ouders beschouwd worden als de meest relevante factor.
Sociale veranderingen: Tijd trendanalyse 1969-1999	Vanuit een sociaal veranderingsperspectief trekken drie grote post '70 trends de aandacht wat betreft participatie in jeugdsportstijlen. De eerste trend betreft het versplinteren van deze stijlen: nieuwe stijlen worden toegevoegd in plaats van oude vervangen. Ten tweede is in de huidige sportparticipatiestijlen sprake van een bredere leeftijdsrange. Een derde post '70 trend houdt in dat verdelingen naar sociale klasse minder eenduidig geworden zijn. Gedurende de laatste decennia blijven verschillen in schoolprogramma de sportparticipatiepatronen van jongeren sociaal stratificeren. Dit toont dat socialisatie in specifieke vormen van levensstijlen in de vrije tijd reeds sterk bepaald wordt doorheen de schoolloopbaan. Ondanks het feit dat sociale structuren de sportparticipatiestijlen van jongeren blijven vormen, wordt gesuggereerd dat er meer variatie is binnen sociale groepen dan tussen sociale groepen; dit is deels te wijten aan processen van individualisering en homogenisering. Er is enige evidentie dat meer variatie optreedt binnen de meeste sociale groepen wat betreft actieve participatie in specifieke jeugdsportstijlen en dat enkele structurerende parameters aan belang inboeten. Het lijkt erop dat jongeren vanuit het hele sociale spectrum actueel tot op zekere hoogte bepaalde sportsmaken- en plaatsen delen.
Stratificatiepatronen bij volwassenen: Sociale verandering en persistentie	Ondanks het feit dat geslachtsverschillen in sportparticipatie tot vandaag persisteren, hebben vrouwen hun mannelijke tegenhangers sinds de jaren '70 stevig ingehaald. In tegenstelling tot geslacht blijven verschillen naargelang leeftijd en sociale klasse tot op heden duidelijk bestaan. Traditionele structurerende factoren zoals leeftijd, geslacht en sociale klasse kanaliseren nog steeds sociale groepen naar of weg van sportpraktijken. Sportgroepen participeren nog steeds in "klas-gepaste" sportstijlen en sociale grenzen tussen de verschillende sportparticipatiepatronen worden zelden overschreden. Het sportlandschap wordt beïnvloed door fragmentatie in die zin dat sportparticipatiepatronen meer gedifferentieerd zijn maar enkel langs de lijnen van traditionele structurerende mechanismen. Participatie in club-georganiseerde sportactiviteiten is momenteel volledig toegankelijk geworden voor beiden seksen en alle sociale klassen. Clubparticipatie heeft dus zijn man-georiënteerde en klassegebonden profiel verloren; hetgeen toont dat traditionele drempels kunnen overschreden worden.

Trends en verschillen in sport in de Lage Landen	Sport is gedemocrateerd in die zin dat nieuwe groepen, vooral vrouwen en ouderen, ook begonnen zijn met sporten. Als gevolg hiervan zijn traditionele demografische variabelen zoals leeftijd en geslacht steeds minder belangrijk geworden in het verklaren van sociale verschillen in sportparticipatie. Aan de andere kant is de betrokkenheid van Vlaamse jongeren in sport lichtjes afgenomen terwijl in Nederland een beperkte of geen groei aangetroffen wordt bij de jongere populatie. Wat betreft lidmaatschap van clubs was er in de jaren '90 een stijging in Vlaanderen terwijl er in Nederland een omgekeerde trend was. De gegevens tonen echter ook dat variabelen zoals leeftijd, geslacht en opleiding niet compleet onsignificants zijn met betrekking tot sportparticipatie. Bovendien speelt het opleidingsniveau nog steeds een belangrijke rol in het verklaren van zowel sportparticipatie als lidmaatschap van clubs.
Sportparticipatie bij vrouwen: (dis)continuïteit?	Het is duidelijk dat na het verlaten van de school de niet-participatie in sport sterk toeneemt. Vrouwen met een niet-competitieve stijl blijken vaker betrokken te blijven in sport tijdens de vrije tijd. De participatiegraad in club-georganiseerde sporten daalt onmiddellijk na het verlaten van de school maar stabiliseert later. Naarmate de participatie in niet-competitieve en niet-georganiseerde sport toeneemt daalt het aantal niet-participanten bij twintigers. In het socialisatieproces rond sport blijken de sportervaringen als adolescent samen met het gevolgde schoolprogramma en opleidingsniveau als socialisatiefactoren een cruciale rol te spelen voor de latere actieve sportbetrokkenheid op volwassen leeftijd. Ook blijkt dat langdurig participatie in club-georganiseerde sportactiviteiten gedurende de adolescentie, eerder dan participatie in niet-georganiseerde sporten, de kans op actieve betrokkenheid in sport op volwassen leeftijd verhoogt. Een zeer divers sportpatroon tijdens de late adolescentie biedt meer kansen op actieve participatie in sport op volwassen leeftijd.
Sportparticipatie van tienermeisjes en hun moeders	Tijdens de jeugd wordt de participatie in (club-georganiseerde) sportactiviteiten bepaald door een aantal socio-culturele factoren. De mate van sporten bij tienermeisjes is duidelijk geëvolueerd tijdens de laatste twee decennia. De sportparticipatie bij tienermeisjes wordt in 1989 en 1999 niet langer beïnvloed door leeftijd. In 1999 speelt de geboortegrang een significante rol in de sportparticipatie van tienermeisjes waarbij het oudste kind minder vaak participeert in sport. Ook het ouderlijke sportkapitaal en schoolprogramma zijn significante verklarende socio-culturele determinanten voor de actieve participatie van tienermeisjes in sport. Hierbij is het sportkapitaal van de moeder het belangrijkste. Daar waar de niet-georganiseerde sportparticipatie van de moeder na de leeftijd van 30 jaar een duidelijke positieve invloed heeft op de sportbetrokkenheid van de dochter, heeft de sportparticipatie van de vader in een niet-georganiseerde context na de leeftijd van 30 jaar bijna het omgekeerde effect. Tienermeisjes uit TSO en BSO zijn minder vaak actieve sportparticipanten dan hun tegenhangers in het ASO. Het schoolprogramma is ook een significante factor voor het verklaren van participatie in georganiseerde sportactiviteiten.
De rol van socialisatie en symbolische trajecten	Er blijkt geen sprake te zijn van een toenemende individualisering en fragmentatie van sportparticipatie. Maar meer intentionele socialisatiemechanismen zoals opleidingsniveau, formele sociale participatie evenals mediavoorkeuren en televisiegewoonten blijken belangrijk in het verklaren van sportparticipatie en van sportparticipatiestijlen. Er is enige evidentie dat de actieve participatie in sport ingebed is in een symbolische levensstijl. Sportparticipanten vertonen vaker elite mediavoorkeuren en zijn vaker lid van socio-culturele verenigingen. Deze symbolische velden - participatie in sociale verenigingen en vooral mediavoorkeuren blijken belangrijker voor het verklaren van sportparticipatie dan geslacht en opleidingsniveau. Voor het verklaren van de verschillende sportparticipatiestijlen is de rol van de symbolische variabelen eerder beperkt, vergeleken met de traditionele karakteristieken. Dit is vooral het geval voor participatie in vrijetijdssport. Participatie in lifestyle sporten is moeilijk te voorspellen zowel op basis van traditionele als symbolische variabelen. Waarschijnlijk worden sportpraktijken zoals fietsen, wandelen en zwemmen zeer algemeen beoefend door alle lagen van de bevolking en kunnen deze sportactiviteiten daardoor beschouwd worden als in grotere mate gedemocrateerd.
Relatie tussen sportbeoefening en sociaal kapitaal	Sport biedt stilaan iets betere mogelijkheden om een rol te spelen in het genereren van sociaal kapitaal. Sportparticipanten kunnen steeds gemakkelijker in contact komen met mensen met een andere sociale achtergrond. Dit neemt niet weg dat er nog steeds sterke sociale verschillen te bespeuren vallen in de clubgeorganiseerde sportsector. Populaire clubsporten blijven voornamelijk mensen uit dezelfde sociale geledingen aanspreken. Bovendien vormt dezelfde sport beoefenen of in eenzelfde club actief zijn geen garantie

	dat diverse sociale geledingen elkaar treffen. De actieve deelname aan sport vertoont een duidelijke negatieve samenhang met een aantal anti-sociale opvattingen. Niet alleen de participanten die hun sport beoefenen in een sportvereniging, maar ook de anders- of niet-georganiseerde sporters claimen zich solidair, tolerant en open op te stellen in hun sociale contacten. Dit geeft dit aan dat (club)sport een ontmoetingsplaats is en kan beantwoorden aan een maatschappelijke behoefte tot affiliatie en het opbouwen van een sociaal netwerk. Op die manier kan de sport een positieve bijdrage leveren in de bestrijding van de teloorgang van de sociale cohesie in de samenleving. Er kunnen hier echter geen uitspraken geformuleerd worden over de richting van de causaliteit.
--	--

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Breedveld, K. & Scheerder, J. (2003). Nederland-Vlaanderen: een gelijkspel? Actieve sportbeoefening in de Lage Landen. In L. Van Dijk, B. Arends, J. De Haan, K. De Wit & J. Winkels (Eds.), *4de NSV/VVS Marktdag Sociologie* (Programmaboek van de Marktdag Sociologie 2003 van de Nederlands Sociologische Vereniging (NSV) in samenwerking met de Vlaamse vereniging voor Sociologie (VVS); Jonkerbosch; Nijmegen; 22 mei 2003) (pp. 109). Nijmegen: Nederlandse Sociologische Vereniging.

Moens, M. & Scheerder, J. (2003). Sport participation revisited. The role of symbolic trajectories and lifestyles. In L. Van Dijk, B. Arends, J. De Haan, K. De Wit & J. Winkels (Eds.), *4de NSV/VVS Marktdag Sociologie* (Programmaboek van de Marktdag Sociologie 2003 van de Nederlands Sociologische Vereniging (NSV) in samenwerking met de Vlaamse Vereniging voor Sociologie (VVS); Jonkerbosch; Nijmegen; 22 mei 2003) (pp. 107-108). Nijmegen: Nederlands Sociologische Vereniging.

Scheerder, J. (1999). *Onderzoek naar de bewegingsactiviteiten bij leerlingen en hun ouders in Vlaanderen – Participatieonderzoek anno 1999 (SBV '99)* (Technische bijlagen en wetenschappelijke instrumentaria). Leuven: KULeuven / Departement Sport- & Bewegingswetenschappen; intern werkinstrument.

Scheerder, J. (2004). Uitgesloten van deelname: over sportbeoefening en sociale exclusie in Vlaanderen. In J. Vranken, K. De Boyser & D. Dierickx (Eds.), *Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2004* (pp. 147-164). Leuven/Voorburg: Acco.

Scheerder, J., Dehaese, J. & Vanreusel, B. (Eds.) (2003). *Jeugdsport in cijfers. De sportdeelname van jongeren in Vlaanderen in 2000 tabellen en grafieken*. CD-rom met steun van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Administratie Cultuur / Afdeling Jeugd en Sport. Tiel: Lannoo.

Scheerder, J., Pauwels, G. & Vanreusel, B. (2003). Vlaanderen sportief gepeild: wie participeert niet? Ontwikkelingen in en determinanten van (club)sportactiviteit. In J. Lemaître (Ed.), *Vlaanderen gepeild!* (APS Studiedag; Brussel; 6 mei 2003) (pp. 231-268). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – Administratie Planning & Statistiek.

Scheerder, J., Pauwels, G. & Vanreusel, B. (2004). Sport en inburgering. Een empirische analyse van de relatie tussen sportbeoefening en sociaal kapitaal. *Tijdschrift voor Sociologie*, 25, (4), 417-450.

Scheerder, J., Taks, M., Van de Gaer, A. & Vanreusel, B. (1999). Social changes in sport involvement patterns. A factor analysis of sport participation styles 1972-1993. In L. Petrovic & G. Földesi Szabo (Eds.), *Abstract and program book of the 14th International Sociology of Sport Association symposium*. (14th Annual Symposium of the International Sociology of Sport Association (ISSA); Budapest; June 26-30, 1999) (s.p.). Budapest: Hungarian University of Physical Education.

Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B. & Renson, R. (2001). Hoe sportief zijn jongeren in Vlaanderen? De 'doe-cijfers' 1969-1979-1989-1999. *Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer* 161: 35-42 + Erratum in: *Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer* 162, 51.

Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B. & Renson, R. (2001). Social stratification in sport 1969-1999. In J. Mester, G. King, H. Strüder, E. Tsolakidis & A. Osterburg (Eds.), *Perspectives and profiles* (Book of abstracts; 6th Annual Congress of the European College of Sport Science (ECSS) & 15th Congress of the German Society of Sport Science (GSSS); Cologne; July 24-28, 2001) (pp. 119). Cologne: German Sport University Cologne.

Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B. & Renson, R. (2002). Beleid in beweging: een sociaal-historisch overzicht van het sportbeleid in Vlaanderen. In J. Scheerder, M. Taks, B. Vanreusel & R. Renson (Eds.), *30 jaar breedtesport in Vlaanderen: participatie en beleid. Trends 1969-1999* (Sport & Maatschappij 1) (pp. 110-128). Gent: Publicatiefonds voor Lichamelijke Opvoeding.

Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B. & Renson, R. (2002). *30 jaar breedtesport in Vlaanderen: participatie en beleid. Trends 1969-1999* (Sport & Maatschappij 1). Gent: Publicatiefonds voor Lichamelijke Opvoeding.

Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B. & Renson, R. (2002). De actieve sportbeoefening gedemocratiseerd? Over de sociale gelaagdheid in de sport. In P. De Knop, B. Vanreusel & J. Scheerder (Eds.), *Sportsociologie. Het spel en de spelers* (pp. 284-308). Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B. & Renson, R. (2005). Social changes in youth sports participation styles 1969-1999: the case of Flanders (Belgium). *Sport, Education & Society*, 10, (3), 321.

Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2002). 'Sport' in beweging. De bewegingscultuur in een veranderende samenleving. In P. De Knop, B. Vanreusel & J. Scheerder (Eds.), *Sportsociologie. Het spel en de spelers* (pp. 31-56). Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2002). *Actieve sportbeoefening in Vlaanderen. Technisch verslag van de SBV '99 met enkele cijferreeksen*. Leuven: Acco.

Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2002). De actieve sportbeoefening in Nederland en Vlaanderen. Een indicatieve vergelijking over de laatste decennia. In P. De Knop, B. Vanreusel & J. Scheerder (Eds.), *Sportsociologie. Het spel en de spelers* (pp. 97-141). Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2002). Jong geleerd, oud gedaan? Over lifetime-sportbeoefening. In P. De Knop, B. Vanreusel & J. Scheerder (Eds.), *Sportsociologie. Het spel en de spelers* (pp. 368-374). Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2003). Persistence of social determinants of sport participation among adults in Flanders (Belgium). A multivariate analysis 1969-1999. In I. Hartmann-Tews, B. Rulofs & S.A. Luetkens (Eds.), *Sport and social order. Challenges for theory and practice* (Proceedings of the 2nd ISSA World Congress of Sociology of Sport & 36th Annual Meeting of the International Sociology of Sport Association (ISSA); Cologne; June 18-21, 2003) (pp. 24). Cologne: German Sport University.

Scheerder, J., Vanreusel, B., Renson, R., Beunen, G., Claessens, A.L., Lefevre, J. Lysens, R. & Vanden Eynde, B. (2000). Adherence to physical activity among females. A longitudinal analysis. In J. Avela, P.V. Komi, J. Komulainen (Eds.), *Proceedings of the 5th annual congress of the European College of Sport Science* (Research Reports on Sport & Health 127; 5th Annual Congress of the European College of Sport Science (ECSS); Jyväskylä; July, 19-23, 2000) (pp.654). Jyväskylä: University of Jyväskylä – Department of Biology of Physical Activity & LIKES Research Center.

Scheerder, J., Vanreusel, B. & Taks, M. (2002). Social determinants of active participation in leisure time sport activities among 15-18 year olds. A multivariate analysis 1989-1999. In W. Verbessen & E. De Boever (Eds.), *On quality physical education*. (Proceedings Book 1st European Physical Education Association (EUPEA) Symposium; Brussels; November 9, 2002). Ghent: Publicatiefonds voor Lichamelijke Opvoeding.

Scheerder, J., Vanreusel, B. & Taks, M. (2005). Leisure-Time Sport among Physical Education Students: A Time Trend Analyses of Sport Participation Styles. *European Sport Management Quarterly*, 5, (4), 415-441.

Scheerder, J., Vanreusel, B. & Taks, M. (2005). Stratification patterns of active sport involvement among adults: social change en persistence. *International Review for the Sociology of Sport*, 6, (40), 139-162.

Scheerder, J., Vanreusel, B., Taks, M. & Renson, R. (2001). Is de actieve sportbeoefening in Vlaanderen gedemocratiseerd? Over de sociale gelaagdheid van de sportdeelname gedurende de periode 1969-1999. *Tijdschrift voor Sociologie* 22, (4), 383-417.

Scheerder, J., Vanreusel, B., Taks, M. & Renson, R. (2002). Social sports stratification in Flanders 1969-1999: Intergenerational reproduction of social inequalities? *International Review for the Sociology of Sport*, 37, (2), 219-245.

Scheerder, J., Vanreusel, B., Taks, M. & Renson, R. (2005). Social stratification patterns in adolescents' active sports participation behaviour: a time trend analysis 1969-1999. *European Physical Education Review*, 2, (11), 5-27.

Taks, M., Vanreusel, B., Scheerder, J. & Renson, R. (2002). Marketing and sponsoring of women's sport. In Deutscher Sportbund (Ed.), *European women and sport* (Conference Documentation 5th European Women & Sport Conference 'Women, Sport and Innovation'; Berlin; April 18-21, 2002) (pp. 35-44). Berlin: Deutscher Sportbund-EWS.

Vanreusel, B., Renson, R., Beunen, G., Claessens, A.L., Lefevre, J. Lysens, R., Scheerder, J. & Vanden Eynde, B. (2000). Becoming an (in-)active adult. A longitudinal perspective on involvement in physical activity. In J. Avela, P.V. Komi, J. Komulainen (Eds.), *Proceedings of the 5th annual congress of the European College of Sport Science* (Research Reports on Sport & Health 127; 5th Annual Congress of the European College of Sport Science (ECSS); Jyväskylä; July, 19-23, 2000) (pp.106). Jyväskylä: University of Jyväskylä – Department of Biology of Physical Activity & LIKES Research Center.